

Una recerca de la UIB resol el trencaclosques constructiu de la catedral de Mallorca

El llibre *L'evolució constructiva de la catedral. Història, tècniques i materials en els llibres de fàbrica (1570-1630)*, de Miquel Ballester Julià, documenta i interpreta per primera vegada el quaranta per cent aproximat de la superfície de la Seu i la seva finalització.

L'estudi desvela incògnites que fins ara no havien estat resoltes sobre el procés constructiu, com ara la importància de l'antiga mesquita i de la façana principal, a més de revisar la cronologia de la construcció del temple.

L'autor aporta per primera vegada una lectura integral del procés constructiu de la Seu durant 400 anys, des del començament, al segle XIII, fins al final, al segle XVII.

La Universitat de les Illes Balears i la Catedral de Mallorca han editat el llibre *L'evolució constructiva de la Catedral. Història, tècniques i materials en els llibres de fàbrica (1570-1630)*, del doctor Miquel Ballester Julià. L'obra és el resultat de la recerca feta per l'autor en el marc de la seva tesi doctoral i en el context de l'activitat investigadora del [Grup de Conservació del Patrimoni Artístic Religios](#) de la UIB. Suposa treure a la llum, per primera vegada, una lectura integral de la complexitat del procés de construcció de la catedral de Mallorca a partir d'una visió tècnicomaterial del conjunt de l'edifici i de l'aportació de documentació històrica inèdita.

L'estudi de Miquel Ballester esdevé una contribució sense precedents al coneixement constructiu integral de la Seu, una de les catedrals més antigues d'Europa. El temple conserva tot l'espai original, fabricat entre els segles XIII i XVII. Per raons estructurals, és un edifici excepcional en el context de les catedrals europees, ja que presenta unes dimensions monumentals en el límit i amb els mínims elements constructius és capaç d'acollir el màxim volum d'espai.

Amb la publicació d'aquest llibre queda afirmada la idea que l'arquitectura de la catedral de Mallorca, realitzada al llarg de 400 anys, és el resultat d'un procés constructiu en el

temps, amb una lògica estructural pròpia, determinada per les tècniques i els materials utilitzats.

«La recerca feta per Ballester modifica la cronologia general de la construcció, dona dades històriques inèdites sobre l'espai en el qual es va bastir la fàbrica, en connexió amb la mesquita i l'urbanisme, i analitza la metodologia constructiva, tot enllaçant l'obra vella i l'obra nova. Per primera vegada, el temple ha estat estudiat en la seva integritat constructiva i els seus efectes hauran de manifestar-se en la revisió o afirmació de les línies de recerca fins ara desenvolupades en aquest àmbit», assegura, en el pròleg de l'obra, la doctora Mercè Gambús, investigadora principal del Grup de Conservació del Patrimoni Artístic Religios de la UIB i coordinadora científicotècnica del Departament de Cultura de la Catedral de Mallorca. Gambús estableix la valoració científica del treball de Ballester i formula la reflexió sobre la ineludible renovació de la historiografia sobre els estudis constructius de la Seu de Mallorca. Igualment, aquesta part de l'estudi incorpora documents inèdits per facilitar la reflexió historiogràfica en termes cronològics i de la conservació del monument.

Aportacions inèdites

Entre altres novetats, l'obra de Miquel Ballester **modifica la cronologia constructiva** del temple. D'una banda, aporta informacions noves que situen el començament de la construcció del temple ja al segle XIII, pocs anys després de la conquesta catalana de 1229. D'aquesta manera, l'autor avança gairebé mig segle l'inici de les obres de la catedral, que la historiografia tradicional havia situat a l'any 1306, en el codicil testamentari de Jaume II, que disposa la construcció de la capella de la Trinitat com a àmbit funerari de la dinastia dels Reis de Mallorca. D'altra banda, i pel que fa a la conclusió del temple, Ballester l'allarga fins al 1630, amb la construcció de la façana principal, gairebé tres dècades després de la benedicció del portal major o de l'Almudaina (1601), que fins ara n'era considerada la conclusió. Amb tot, les aportacions de Ballester apunten que la construcció de la catedral s'hauria allargat des de mitjan segle XIII al primer terç del XVII; en total, gairebé cent anys més del que es pensava fins ara.

Ballester **documenta i explica la lògica constructiva de la darrera fase executada de la construcció de la catedral** (entre els anys 1570 i 1630), que es correspon a un quaranta per cent de la superfície del temple. Això és, des dels portals laterals fins al portal major, és a dir, els quatre darrers trams de les tres naus i algunes capelles laterals.

Fins a la publicació d'aquest llibre, únicament havia estat documentada i interpretada la part medieval de l'edifici. Amb les noves fonts documentals incorporades, la catedral és finalment analitzada en la seva integritat, argumentant-ne la lògica estructural i les alteracions realitzades com la causa dels problemes de conservació que ha marcat la seva història.

Sobre la construcció de la façana principal o de l'Almudaina, l'autor documenta una dada desconeguda i decisiva per a l'estudi del monument: **registra l'any 1503 com el començament de la construcció de la façana principal**, de manera que planteja la hipòtesi que aquell any el perímetre de la Seu ja estava definitivament senyat. La reconstrucció que en fa permet visualitzar una façana de tradició sagraeria que enllaça amb el gòtic tardà del portal lateral de l'Almoina i de la façana de la casa de l'Almoina, tot creant un entorn monumental gòtic cohesionat. A la vegada, Ballester estableix les diferents fases constructives de la façana, des de 1503 fins a 1630, i les relaciona amb la metodologia constructiva adoptada per fabricar les quatre noves navades.

Ballester argumenta la hipòtesi formal i funcional de la mesquita a l'interior de la catedral com a element predeterminant de la construcció. Així, l'autor apunta que no únicament les naus es varen construir sobre l'anterior temple musulmà, sinó que **la mesquita en va determinar l'orientació espacial i les dimensions**. Ballester reconeix un primer pla constructiu redactat de manera global que inclou el cap nou de la catedral (capelles de la Trinitat i Real) i una nau única. Aquest primer pla absorbeix la superfície de la mesquita corresponent a la sala d'oració i introdueix l'edificació de la torre del campanar. Al respecte, l'autor descarta de manera contundent que aquesta torre correspongui a un antic minaret. A més, explica les dimensions de les tres primeres naus i el canvi d'alçada a partir de la capella major (incloent-hi la rosassa major, única a Europa per les seves dimensions monumentals) per motius constructius en la connexió del cap nou de la catedral i l'espai de la mesquita. Així, l'autor tracta amb detall la morfologia de la mesquita, el seu enderrocament gradual i la transformació en els espais útils de les navades en construcció.

El conjunt de l'obra de Ballester no solament resol llacunes importants que fins ara existien sobre el procés constructiu de la catedral, sinó que també **aporta informació clau per a la conservació del temple**. L'autor aporta dades importants sobre els materials utilitzats en la construcció de la catedral, com ara les pedreres, la pedra, la fusta, els metalls, les terres, les graves i els additius, els conglomerats i les coles, el test, les fibres vegetals, el vidre i l'aigua. A la vegada, ha relacionat aquests materials amb

les tècniques i els procediments constructius utilitzats. Tota aquesta informació serà molt important a l'hora d'elaborar futurs diagnòstics de l'estat de conservació de la Seu.

L'autor

El doctor Miquel Ballester Julià (Campos, 1969) és membre del Grup de Conservació del Patrimoni Artístic Religiós i professor associat del Departament d'Enginyeria Industrial i Construcció de la Universitat de les Illes Balears. També és arquitecte tècnic municipal de l'Ajuntament de Campos. És coautor de diverses publicacions sobre la història local de Campos. En un àmbit més general, coautor del llibre *Entre poc i massa sa mesura passa* (2002) i autor dels *Habitatges tradicionals: característiques arquitectòniques, tipològiques i constructives dels habitatges en sòl rústic a Mallorca*, 2013 (1a edició), 2015 (reedició), Edicions UIB, i d'*Els materials de construcció a Mallorca. La documentació històrica (segles XIV-XVIII)*, 2017, Lleonard Muntaner Editor.

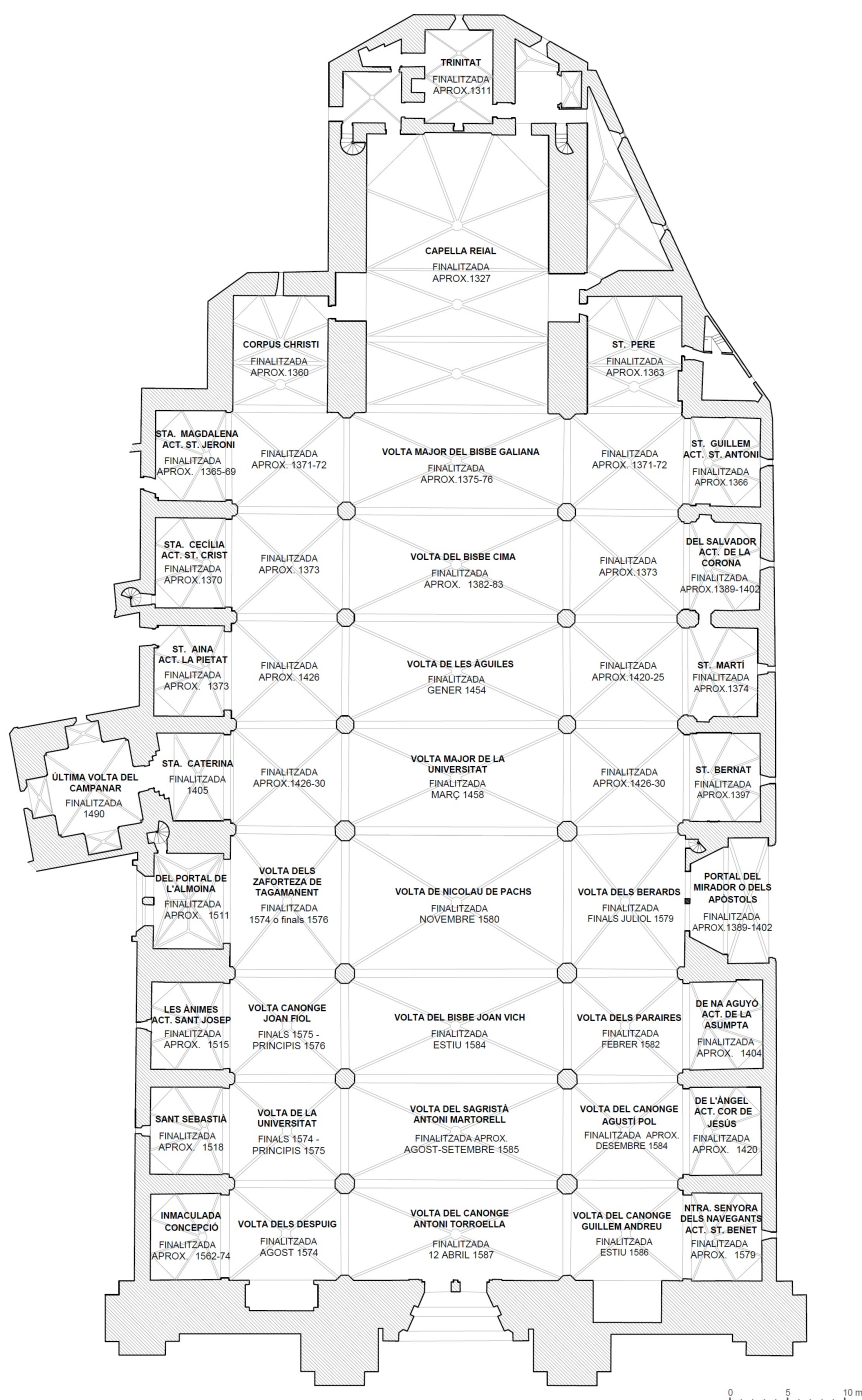
L'any 2018, Miquel Ballester es va doctorar a la UIB amb la tesi doctoral *Evolució constructiva de la Catedral de Mallorca. Història, tècniques i materials en els llibres de fàbrica (1570-1630)*, dirigida per la doctora Mercè Gambús.

El llibre forma part del pla de recerca corresponent al projecte HAR2015-66307-P «Estratègies documentals aplicades als processos de restauració i divulgació del patrimoni artístic religiós de Mallorca» (MINECO/FEDER), del Grup de Conservació del Patrimoni Artístic Religiós (CPAR) de la Universitat de les Illes Balears, projectes d'I+D del Programa Estatal de Foment de la Recerca Científica i Tècnica d'Excel·lència, Subprograma Estatal de Generació del Coneixement, Ministeri d'Economia i Competitivitat, Govern d'Espanya, Unió Europea, Fons Europeu de Desenvolupament Regional.

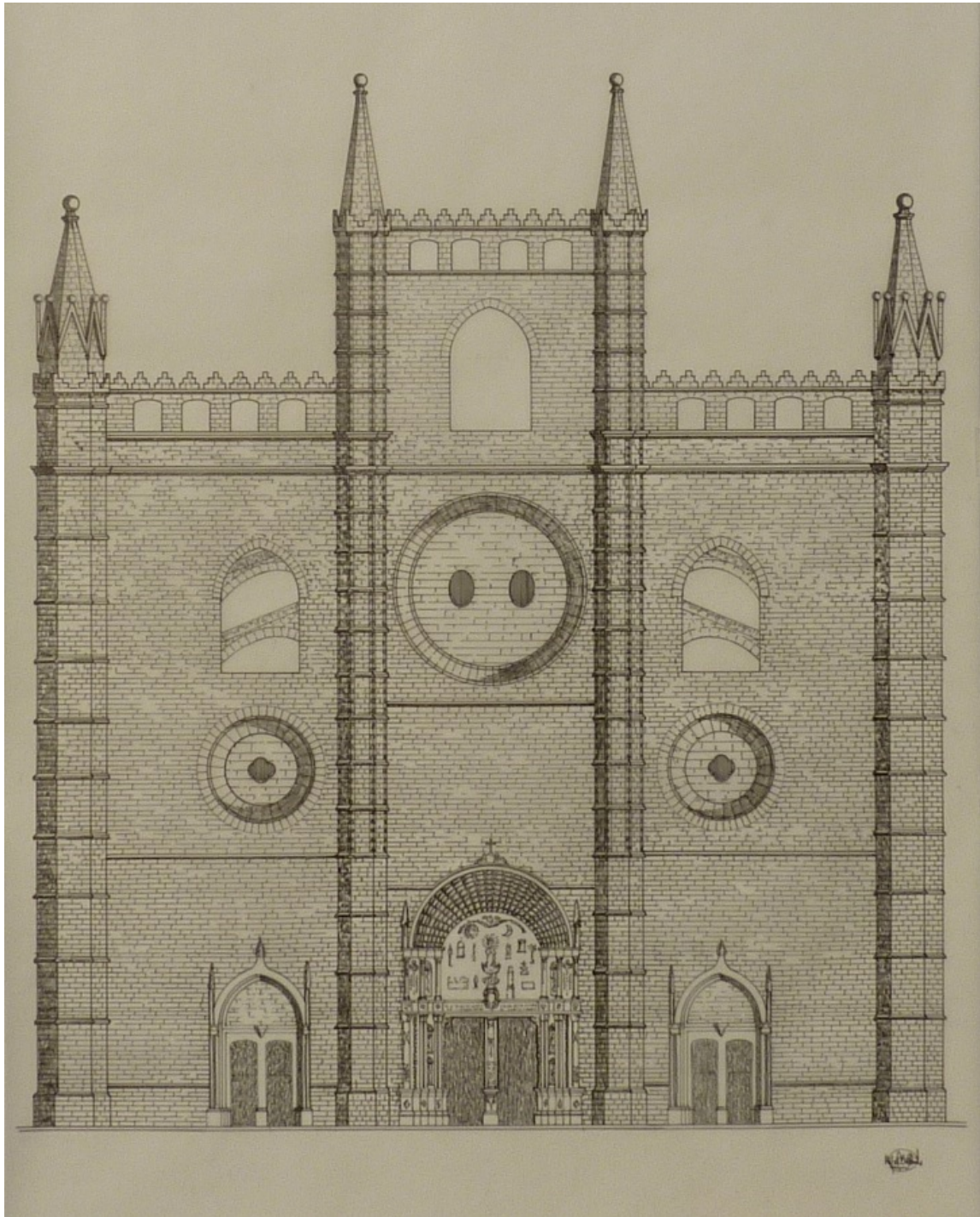
Notícies relacionadas

- [Una nova cronologia constructiva per a la catedral de Mallorca](#)

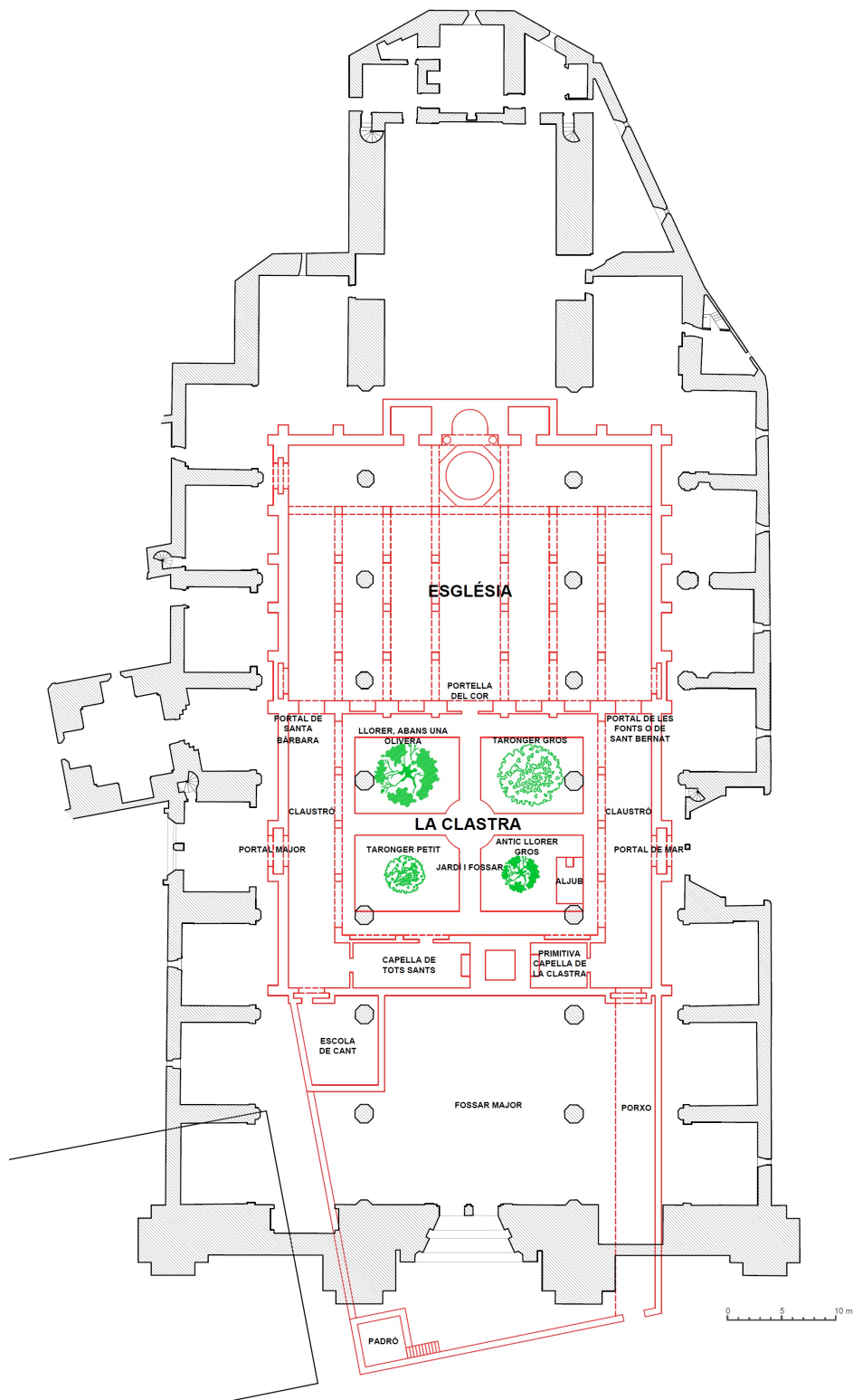
Annex

Imatge 1: Evolució cronològica de la construcció de la Catedral de Mallorca. Autor: M. Ballester.

Imatge 2: Recreació de la façana de l'Almudaina. Autor: M. Ballester.

Imatge 3: Superposició del plànol de l'antiga mesquita sobre la Catedral de Mallorca. Autor: M. Ballester